

Samenvatting en titel proefschrift van Delu

Titel:

Humanitair bestuur in de Democratische Republiek Congo: macht en verantwoording in de praktijk

Samenvatting

Dit proefschrift gaat over humanitair bestuur in de Democratische Republiek Congo (DRC), en is gericht op neerwaartse verantwoording. Dit begrip verwijst naar de wijze waarop hulporganisaties zorgen dat de stem van getroffen gemeenschappen wordt gehoord en dat daarmee rekening wordt gehouden bij beslissingen die deze gemeenschappen raken. De afgelopen jaren is verantwoording aan getroffen bevolkingsgroepen centraal komen te staan in humanitaire hulpverlening. Hoewel verantwoording wordt ingevoerd in situaties waarin diverse lokale factoren van invloed zijn op de toepassing ervan, is bestaand onderzoek meestal vooral gericht op het beoordelen van de naleving van internationale normen, maatstaven en richtlijnen. In slechts weinig studies is diepgaand onderzoek gedaan naar de invloed van de lokale context op werkelijke verantwoording aan getroffen gemeenschappen. Dit proefschrift gaat over de invloed van machtsrelaties en interacties tussen belanghebbenden op de dagelijkse praktijk van verantwoording die getroffen gemeenschappen in staat stelt om humanitair bestuur te veranderen. Het doel is om te onderzoeken hoe getroffen gemeenschappen al dan niet invloed uitoefenen op verandering in humanitair bestuur, zodat humanitaire hulpverlening aan hun verwachtingen voldoet.

Het proefschrift is gebaseerd op interactief, kwalitatief onderzoek met verschillende casestudy's. Om de dimensies van de centrale onderzoeksvraag te verkennen, is voor elke casestudy een specifieke deelvraag en onderzoeksfocus geformuleerd. De empirische data zijn verzameld gedurende 24 maanden veldwerk door middel van semigestructureerde interviews, focusgroepdiscussies en storytellingssessies. Dit bracht herhaalde interactie en gezamenlijke leeractiviteiten van onderzoekers en onderzoeksdeelnemers met zich mee, om de juistheid en validiteit van de verzamelde narratieven en observaties te waarborgen voorafgaand aan de data-analyse en verslaglegging.

Uit het empirisch onderzoek blijkt dat 'werkelijk' humanitair bestuur in de DRC niet primair wordt bepaald door een formele coördinatiestructuur, maar door gefragmenteerde interacties tussen verschillende actoren die opereren in een complexe humanitaire arena. Deze arena is ingericht op basis van cliëntelisme, verweven met de regels van het humanitaire stelsel. De interacties zijn voornamelijk gebaseerd op onevenwichtige machtsrelaties en strijdige belangen, wat actoren in staat stelt om verantwoordelijkheid te vermijden. Dit heeft tot gevolg dat verantwoording (vooral neerwaartse verantwoording aan getroffen gemeenschappen) in de praktijk beperkt, vervormd en ongelijk verdeeld is. Gebrekkige verantwoording heeft

structurele gevolgen die ook buiten de hulpverlening zelf voelbaar zijn. In de DRC blijkt uit fraude, dubbelhartigheid, seksuele uitbuiting en misbruik dat een gebrek aan verantwoording niet slechts een operationeel probleem is, maar dat het de legitimiteit van humanitair bestuur fundamenteel ondermijnt.

Wat betreft verantwoordingsmechanismen blijkt uit het onderzoek dat er geen universele benadering bestaat om verantwoording aan getroffen gemeenschappen te waarborgen. Verantwoordingsmechanismen zijn complex en worden meer bepaald door lokale, maatschappelijke, politieke en culturele factoren dan door wereldwijd vastgestelde 'best practices'. In dit proefschrift wordt betoogd dat een voorwaarde voor de effectiviteit van verantwoordingsmechanismen is dat humanitaire actoren afstappen van een pure top-down-, technocratische benadering die uitsluitend is gebaseerd op internationale normen, maatstaven en richtlijnen. In plaats daarvan moeten zij voorrang geven aan lokaal verankerde benaderingen die sociaal en cultureel ingebed zijn, in overeenstemming met lokale normen en communicatiestijlen en -methoden van de gemeenschap.

Dit proefschrift levert theoretische, beleids-, maatschappelijke en methodologische bijdragen. Vanuit theoretisch oogpunt wordt de bestaande literatuur over verantwoording in het algemeen en neerwaartse verantwoording in het bijzonder verrijkt door de introductie van het begrip werkelijke verantwoording. Dit dient als analytisch kader om te begrijpen hoe verantwoording in de praktijk wordt vertaald binnen de humanitaire sector. Dit kader is zowel van toepassing op vierkante als ronde benaderingen van verantwoording en wordt gevormd door een combinatie van formele en informele mechanismen. Door deze benaderingen van verantwoording te gebruiken in onderzoek naar neerwaartse verantwoording wordt het niet alleen mogelijk om naleving van de eisen van donoren inzake de kwaliteit van de interventies te beoordelen, maar ook de gevoeligheid en responsiviteit van de mechanismen ten opzichte van de lokale context en behoeften van de gemeenschap.

Vanuit beleidsperspectief biedt het proefschrift belangrijke inzichten en aanbevelingen voor overheidsbeleid en toepassing van neerwaartse verantwoording. In het proefschrift wordt verder gekeken dan alleen naar technocratische mechanismen en wordt gepleit voor de erkenning en waardering van relationele en flexibele mechanismen, de zogenaamde 'ronde benadering' van verantwoording. In het kader van dit proefschrift is een humanitair observatorium opgericht in de DRC. In deze ruimte kunnen humanitaire actoren, waarnemers en getroffen gemeenschappen ideeën uitwisselen, ervaringen delen en strategisch nadenken en handelen ter ondersteuning van positieve verandering in humanitair bestuur en binnen gemeenschappen. Het observatorium is een symbool geworden voor hervorming van onderaf en vormt een pleidooi voor ethische filantropie en solidariteit met door crises getroffen gemeenschappen.

Trefwoorden: Humanitair bestuur, macht, interacties tussen belanghebbenden, neerwaartse verantwoording, werkelijke verantwoording, getroffen bevolkingsgroepen, verantwoordingsmechanismen, de DRC.